

Телемедицина в українському селі: підписання меморандуму наблизило реалізацію проекту

Мабуть, ні для кого не стане відкриттям, що реформа системи охорони здоров'я в Україні має бути загальнодержавною, системною та комплексною і при цьому тотально охоплювати як усі верстви населення, так і місцевості, де проживають наші співвітчизники. Звичайно, реалізація медичної реформи відбувається нерівномірно, якщо дивитися, наприклад, на столицю та на сільську місцевість в умовах децентралізації. Саме тому громадськість вперше об'єднується для впровадження телемедицини в селі.

Асоціація об'єднаних територіальних громад, Українська асоціація сімейної медицини та Українська асоціація розвитку інформаційних технологій в медицині вирішили об'єднати зусилля, маючи на меті покращення доступності медичної допомоги у сільській місцевості через залучення сучасних інформаційних технологій, зокрема телемедицини. При цьому першим кроком на шляху реалізації спільної ініціативи стало підписання меморандуму, яке відбулося під час прес-конференції 3 червня 2018 р. в столичному «Укрінформі».

Як зазначають у своєму суспільному зверненні організатори, впровадження телемедицини в рамках процесів децентралізації та на виконання положень президентського Закону України «Про підвищення доступності та якості медичного обслуговування у сільській місцевості» потребує чіткого визначення основних завдань, шляхів їх реалізації, а також забезпечення дієвого громадського контролю та підтримки на всіх етапах реалізації. На їх переконання, найбільш зацікавленими сторонами успішного впровадження є основні замовники якісної системи охорони здоров'я — територіальні громади, а також ключові виконавці у цій сфері на первинній ланці — сімейні лікарі. Саме їх представляють Асоціація об'єднаних територіальних громад і Українська асоціація сімейної медицини. А впровадженню кращого світового та українського досвіду в галузі інформаційних технологій сприятиме Українська асоціація розвитку інформаційних технологій в медицині, яка представляє нашу державу в Міжнародному товаристві електронного здоров'я і телемедицини.

Учасники прес-конференції акцентували увагу на тому, що децентралізація та реформа системи охорони здоров'я України мають колосальний соціальний вплив і зачіпають надзвичайно чутливі сторони життя кожної людини, тому такі перетворення неможливі без прямої участі української громадськості. Запорукою успішних реформ є ефективна взаємодія спільнот із самою системою охорони здоров'я, що можливе лише за умови активної співпраці, тому організатори запросили всі зацікавлені сторони долучитися до презентованої ініціативи.

У ході заходу організатори наголосили, що зараз ми всі є очевидцями певних зрушень в Україні, які стосуються регіонів, громад, медицини. «Наразі ми є свідками реформ, а також їх учасниками. Одна з них, ініційована Президентом України, направлена на те, щоб зрушити ситуацію, що сьогодні існує в сільській місцевості, і, в першу чергу, це стосується медицини», — вважають організатори. Усім відомі проблеми — недостатня кількість лікарів, проблеми з матеріально-технічною базою, з фінансами — все це спонукало до певних змін, які відображені у прийнятому законі про покращення медичної допомоги в сільській місцевості. Саме в рамках цієї законодавчої ініціативи та процесів регіоналізації прийнято рішення про об'єднання зусиль трьох асоціацій, тобто зацікавлених від громадськості сторони вирішили взяти ініціативу в свої руки, щоб допомогти керманічам, громадам і лікарям прийняти правильні рішення, зробити правильні кроки, правильний вибір.

«Насправді проблеми є, і ми повинні їх вирішувати. Ми маємо також допомогти тим, хто їх вирішує. Отже, сьогоднішня подія, в першу чергу, пов'язана з тим, щоб ми всі об'єдналися та почали діяти спільно в напрямку реалізації ініціативи Президента, в напрямку покращення медицини, перш за все в сільській місцевості, щоб наші лікарі мали можливість працювати в нормальних умовах, а на-

селення громад — отримувати ту допомогу, яку отримують у містах або кращих клініках. Наша ініціатива також направлена на те, щоб ми могли сформувати систему охорони здоров'я в сільській місцевості, яка буде не гірша, а, можливо, навіть краща за ту, яка існує в містах», — наголосили організатори. Необхідно подолати дисбаланс між міською та сільською медициною, вважають учасники прес-конференції, відзначаючи, що підписання спільного меморандуму — це перший крок, завдяки якому до цієї ініціативи приєднаються інші зацікавлені сторони: лікарі, асоціації, компанії з розробки IT-рішень, громадські об'єднання, які мають на меті покращення ситуації в Україні, і в тому числі — в сільській місцевості.

На переконання учасників заходу, підписання меморандуму дасть можливість надалі проводити спільну роботу, а також спільні узгоджені дії щодо перших і подальших кроків у цьому напрямку. «Це дуже важливий момент, і найближчим часом ми вийдемо з ініціативи до міністерств, а також громад», — висловили сподівання організатори прес-конференції.

Під час заходу було зачитане звернення до жителів об'єднаних територіальних громад, всієї медичної спільноти, а також Уряду України. Наголошено, що нині громадськість уважно стежить за перебігом медичної реформи, зокрема її реалізацією на первинному рівні. Більшість українців дуже стурбовані станом системи охорони здоров'я і вимушені отримувати послуги, які часто надаються на базі застарілої інфраструктури та без гарантій якості, а новації Міністерства охорони здоров'я поки що не зовсім позитивно сприймаються населенням України. На переконання організаторів, все це зумовлено тим, що реформа певним чином проводиться чиновниками для чиновників, тобто без урахування точки зору громад. Тому, передусім, для успішного просування медичної реформи на первинному рівні та децентралізації медицини варто, щоб її сприймали та реалізовували члени територіальних громад, адже це саме ті люди, заради яких і проводиться медична реформа, — і лікарі, і пацієнти, і органи місцевого самоврядування. Якщо самі люди не беруть участі в реформуванні, а також не до кінця розуміють саму суть змін, то вони не будуть поспішати робити практичні кроки для впровадження медичної реформи. «Як наслідок ми можемо отримати нульовий ефект з чималою затратою фінансових і трудових ресурсів», — висловили побоювання учасники прес-конференції.

Потрібно зрозуміти, що місцеве самоврядування — це не тільки його органи, а й усі члени територіальних громад, які є його невід'ємною частиною. Також, на переконання організаторів, без надання прав, дієвих інструментів та відповідних повноважень у сфері охорони здоров'я лікарям і місцевому самоврядуванню медична реформа буде

неповноцінною, тому що реформу мають здійснювати не тільки чиновники, а й ті, хто бачить ситуацію на місцях. У цілому представники асоціацій, що підписали меморандум, підтримують реформу первинної ланки, яка направлена на покращення якості надання медичної допомоги жителям українських громад. У той же час висловлено занепокоєння, що ця реформа, на відміну від децентралізаційної, проводиться без урахування позицій об'єднаних територіальних громад і широкої медичної спільноти, на плечі яких ляже основний тягар реалізації реформи системи охорони здоров'я в Україні.

Так, на першому етапі медичної реформи створення спроможних мереж надання первинної медичної допомоги, по-перше, проводилося районними державними адміністраціями в більшості випадків без урахування новостворених об'єднаних територіальних громад, а по-друге — мережі є не скрізь і не зовсім фінансово спроможними, потребуючи співфінансування з боку органів місцевого самоврядування. На другому етапі впровадження інформаційних технологій, що і в подальшому відбуватиметься в медичній галузі, також викликає занепокоєння те, що, хоча в Україні в основному вже прийнята нормативно-правова база для впровадження телемедичних послуг, але, на жаль, відсутня загальна концепція та не затверджено стандарти, які повинні забезпечити інтеграцію в єдине ціле місцевих, регіональних і національних інформаційних систем.

Учасники прес-конференції повідомили, що вони спільно працювали концептуальні засади впровадження інформаційних технологій в українську медицину та, отримавши підтримку міжнародних інституцій, пропонують їх Уряду для схвалення, а також просять урахувати представлені напрацювання, адже в майбутньому саме цим трьом асоціаціям впроваджувати їх за підтримки інших зацікавлених сторін.

Після підписання меморандуму виконавчий директор української Асоціації об'єднаних територіальних громад **Валентина Полтавець** наголосила, що сьогодні такі громади є епіцентром усіх подій, які відбуваються в реформі децентралізації та в секторальних реформах. Найбільш складною, бо однією з доволі незрозумілих і недостатньо проінформованих для громадськості, оратор вважає медичну реформу. «Тому ми як представники саме об'єднаних громад надзвичайно зацікавлені в тому, щоб допомогти нашим співвітчизникам в процесі цієї реформи, яку підтримують об'єднані територіальні громади. Але вони очікують на допомогу, і не лише ресурсами, не лише грошима, а саме рішеннями, як організувати надання якісних медичних послуг як в сільській, так і в міській місцевості», — зазначила В. Полтавець. На думку доповідача, асоціації, що підписали меморандум, мають бути, як на фронті, тобто вони сьогодні приймають цю реформу, тому і органи місцевого самоврядування, і сімейні лікарі зобов'язані співпрацювати та знаходити шляхи, як краще зробити медичні послуги більш зручними для мешканців об'єднаних територіальних громад.

Керівник Української асоціації розвитку інформаційних технологій в медицині, завідувач відділу медичних інформаційних систем Міжнародного науково-навчального центру інформаційних технологій та систем Національної академії наук України та Міністерства освіти та науки України, доктор медичних наук, професор **Олександр Коваленко** зазначив, що сьогодні нагальною проблемою є впровадження інформаційних технологій в охорону здоров'я, тому очолювана ним асоціація цілком підтримує подану ініціативу, бо це є одним із дуже важливих кроків до покращення якості та ефективності надання медичної допомоги насамперед в сільській медицині та на первинному рівні.

Як розповіла під час прес-конференції президент Української асоціації сімейної медицини, завідувач кафедри Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика, доктор медичних наук, професор **Лариса Матюха**, сімейні лікарі підтримують необхідність медичної реформи, але ці зміни мають відбуватися правильно. Насправді, зараз існує багато ризиків, чимало людей в Україні ідуть за кордон, відсутня мотивація фахівців тощо. Тому, зважаючи на реальні перешкоди в роботі медичних працівників, багато чого залежить саме від територіальних громад. За словами Л. Матюхи, Всесвітньою організацією охорони здоров'я доведено, що ті країни, в яких базисом є саме первинна медична допомога, досягають великих успіхів, при цьому виграє як система охорони здоров'я, так і населення. «Отже: доступність, якість і мотиваційність сімейного лікаря, який в громаді повинен зайняти достойне місце. Достойне. Не прихвильне, тому що він мусить. А достойне місце, тому що він з вами разом управляє, тільки своєю системою», — резюмувала професор.

Практичне співробітництво Асоціації об'єднаних територіальних громад Шведська асоціація місцевих влад та регіонів (Swedish Association of Local Authorities and Regions — SALAR) у рамках шведсько-українського проекту «Підтримка децентралізації в Україні»

Асоціація об'єднаних територіальних громад (далі — Асоціація) спільно зі шведсько-українським проектом «Підтримка децентралізації в Україні» працюють у сферах законодавства, місцевих бюджетів, економічного розвитку, фінансів, безпеки та освіти для надання консультативних і навчальних послуг, а також створення платформи для представлення інтересів об'єднаних територіальних громад на загальнодержавному рівні. З метою моніторингу актуальних проблем та вивчення кращих практик об'єднаних територіальних громад Асоціація регулярно проводить опитування таких громад за допомогою електронного онлайн-сервісу з широкими функціональними можливостями. Результати досліджень опрацьовуються та публікуються на офіційному сайті Асоціації.

Слід зазначити, що Швеція широко відома своїм підходом і моделлю місцевого самоврядування. Як одна з головних національних інституцій, що опікується питаннями місцевого самоврядування, саме SALAR представляє всі 290 шведських муніципалітетів та 20 окружних рад/регіонів. SALAR існує понад 100 років і увесь цей час працює в цілях зміцнення місцевого самоврядування та розвитку регіональної і місцевої демократії.

Програма «U-LEAD з Європою»

У рамках програми «U-LEAD з Європою» Асоціація розпочинає реалізацію проекту, який спрямовано на організацію якісного правового супроводу та захисту об'єднаних територіальних громад при виконанні їх повноважень та представництві інтересів у судах усіх юрисдикцій. Також буде проведено конкурсний відбір тринадцяти об'єднаних територіальних громад для розробки стратегії розвитку.

«Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (програма DOBRE)

Наразі на стадії остаточного узгодження спільний проект Асоціації та програми DOBRE. У ході його реалізації буде проведено навчальні семінари для громад, спрямовані на допомогу у формуванні та налагодженні ефективної роботи організаційних структур об'єднаних територіальних громад. Серед іншого, у рамках проекту будуть проведені дослідження у зазначеному напрямку, а також розроблені відповідні рекомендації.

(Глобал Ком'юнітіз (Global Communities) виконує п'ятирічний проект Агентства США з міжнародного розвитку (U.S. Agency for International Development — USAID) вартістю 50 млн дол. «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE). Програма DOBRE спрямує більшу частку технічної та фінансової допомоги на місцевий рівень, зокрема створюючи умови для нових об'єднаних територіальних громад краще управляти ресурсами, підвищити якість комунальних послуг, стимулювати місцеву економіку та підвищити залученість громадян. — Прим. ред.)

Проект «Реформа управління на сході України II», що виконується німецькою федеральною компанією «Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit»

Цей проект надає Асоціації підтримку в напрямках підсилення її інституційної спроможності та організації розвитку. Також у рамках проекту буде розроблено стратегії розвитку для двох об'єднаних територіальних громад.

Польський Фонд міжнародної солідарності

Асоціація спільно з польським Фондом міжнародної солідарності працює над проектом, який має на меті формування системи послуг у сфері соціального захисту для об'єднаних територіальних громад. У ході реалізації цієї програми з метою вироблення загальних рекомендацій для об'єднаних територіальних громад з формування та впровадження ефективної системи соціального захисту планується проведення досліджень, а також візних навчальних семінарів у 20 об'єднаних територіальних громадах, які мають досвід та успішні практики у зазначеному напрямку.

Олег Мартишин, фото автора